

I. AZ EMBERISÉG ŐSKORA. EGYIPTOM ÉS AZ ÓKORI KELET KULTÚRÁJA

1. Képek az őskori ember életéből

1. Írd le, hogyan változott az ember teste – a feltételezések szerint – a fejlődés során!

a) A tartása _____

_____

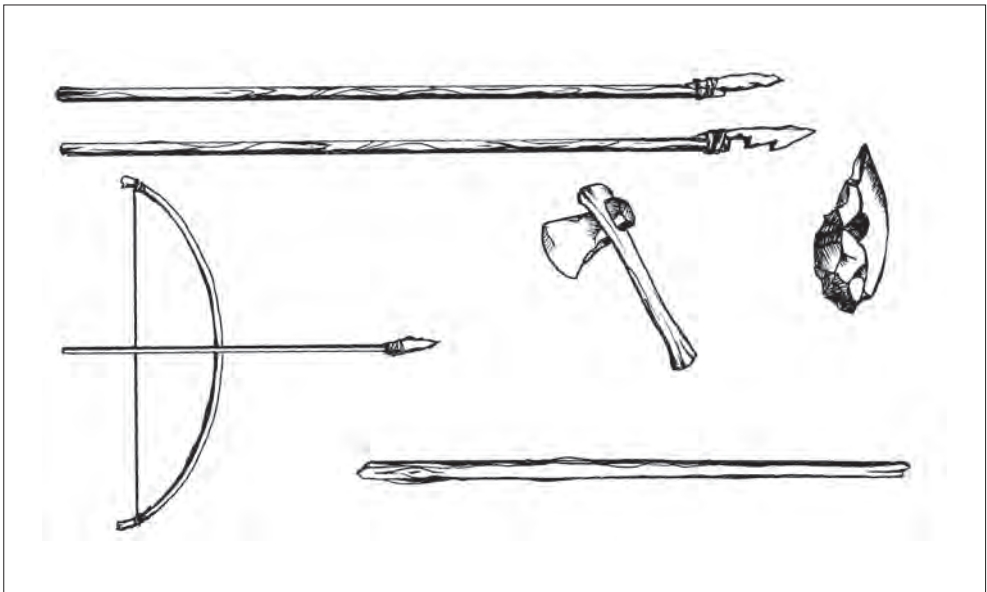
b) A kezei: _____

_____

c) A koponyája: _____

_____

2. Írd le a szerszámok és fegyverek mellé a nevüket! Számozással tedd időrendi sorrendbe őket!

3. A térképvázlat az ember ősenek leghíresebb lelőhelyeit mutatja a világon. Írd a térképre a földrészek nevét!

Melyik földrészen találták a legtöbb ilyen leletet? _____

Melyiken nem találtak egyáltalán? _____

Vajon miért nem? _____

4. Hol találták meg Magyarország leghíresebb ősemberleletét? _____
Miért pont Sámuel lett a neve? _____

5. Sorold fel azokat a *legfontosabb* tényezőket, amelyek megkülönböztetik az embert az állatoktól!
_____
_____
_____

6. Mi köze a Beatles együttesnek az ősrégészethez?

Annyi, hogy a leckében szereplő Lucy (lüszi) egy Beatles-dalról kapta a nevét. A régésztáborban, ahol a leletet megtalálták, éjjel-nappal a *Lucy az égben, gyémántokkal* című nótát hallgatták a régészek, ezért nevezték el a csontvázat így. Hallgasd meg a számot! (Lucy In The Sky With Diamonds)

Hány éves volt Lucy, amikor meghalt? _____

Mit gondolsz, halála idején fiatalnak vagy öregnek számított? _____

7. Milyen tevékenységekkel szerezte az őskori ember a táplálékát?

_____
_____
_____

8. Hasonlítsd össze azt, ahogyan az őskori ember és ahogyan a mai ember vadászik!
Melyek a fő különbségek?

a) A vadászfegyverekben: _____

---

b) A vadászat céljában: _____

---

c) A vadászat fontosságában: _____

---

d) A vadászatra való felkészülésben: _____

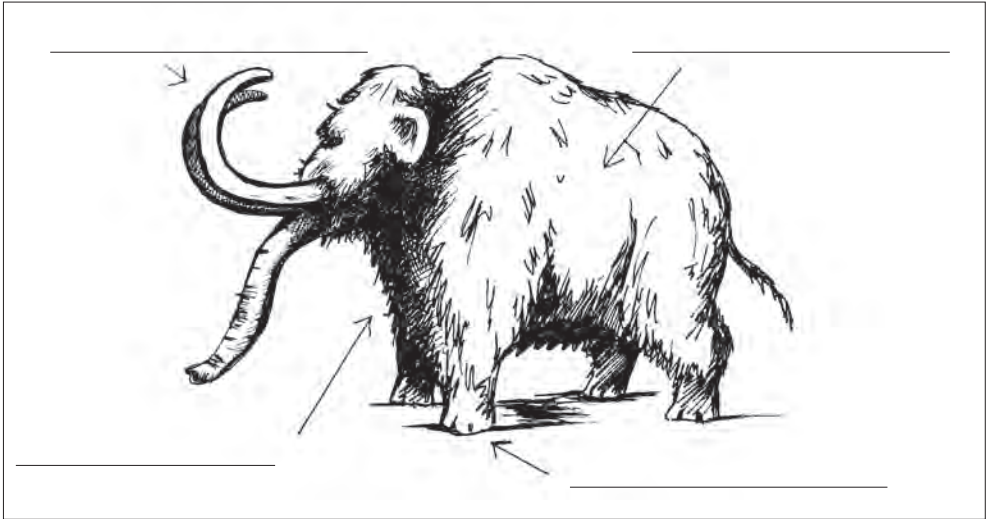

---

9. Írd a képen látható mamut „alkatrészei” mellé, mit mire tudtak használni az őskori emberek!

10. Milyen anyagokat használtak fel a képen látható sátor elkészítéséhez?

---

2. Művészet vagy varázslat?

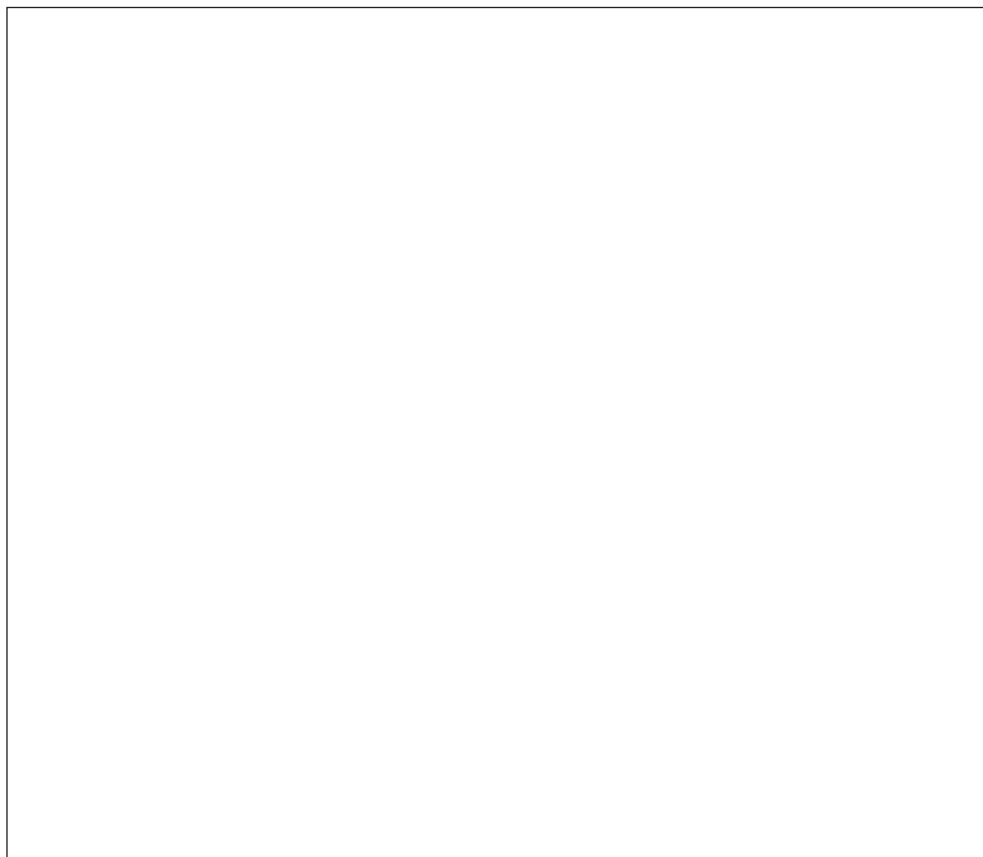
1. Írd le, milyen célokkal készített az őskori ember rajzokat, szobrokat, festményeket!

---

2. Másolj ide egy barlangfestményt! (Például a *Tér-forma-szín* tankönyvből, a történelemtankönyvből, vagy ha más ilyen témájú könyvet ismersz, akkor onnan.)

3. Melyek a barlangfestmények leggyakoribb témái? _____

---

4. Mit jelent a mágia szó? _____

---

5. Honnan tudjuk, hogy az őskor végi emberek már hittek a túlvilági életben?

---

6. Mit gondolsz, miért festették be gyakran vörös okkerrel a halottak bőrét?

---

7. A következő kérdésekre nincs biztos válasz a történelemtörténetekben, hiszen a tudósok is vitatkoznak rajtuk. Szerinted mi a helyes válasz ezekre? A munkafüzetben csak röviden (aláhúzással) válaszolj! Vitassátok meg történelemórán!

Az őskori ember úgy gondolta, hogy csak varázslat elvégzése után lehet sikeres a vadászat.

igaz – hamis

A varázslatok, szertartások elvégzése után tényleg sikeresebben vadásztak.

igaz – hamis

A varázslók nem is hittek a szertartásokban, csak szándékosan becsapták a többieket.

igaz – hamis

@ 8. Nézd meg a www.ntk.hu/tortenelem/olvasmanyok oldalon a pozitív és a negatív képet ábrázoló fotókat! Mondd el, hogyan készült az egyik, és hogyan a másik!

Írj példákat olyan babonákra, amelyekben még ma is hisznek egyes emberek!

---

3. A termelés kezdete

1. Írj példákat arra, mi mindenre használták a tüzet az őskorban!

---

2. És mire használjuk ma?

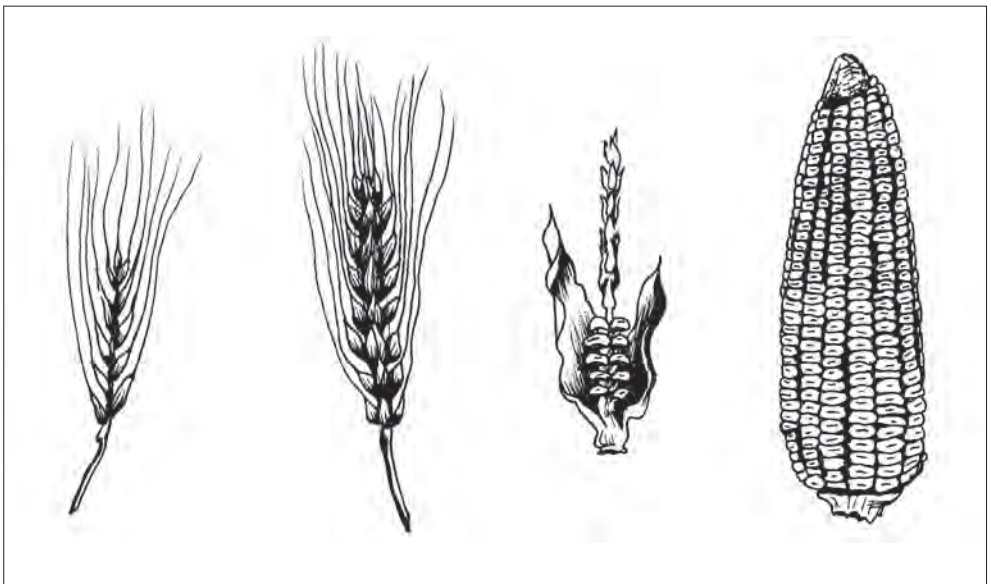
3. Hasonlítsd össze a vad és a nemesített gabonafajták rajzát! Melyek a fő különbségek?

---

vadárpa

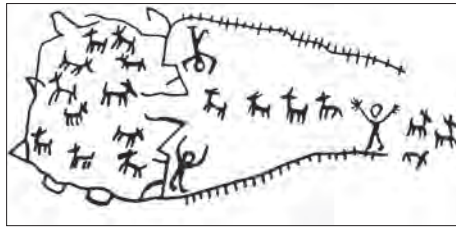
termesztett árpa

vadkukorica

termesztett kukorica

Melyik földrész ősi gabonafajtája a kukorica? _____

4. Ez az ősi, sziklába karcolt rajz vadkecskék befogását ábrázolja. Írd le röviden, hogyan történhetett!

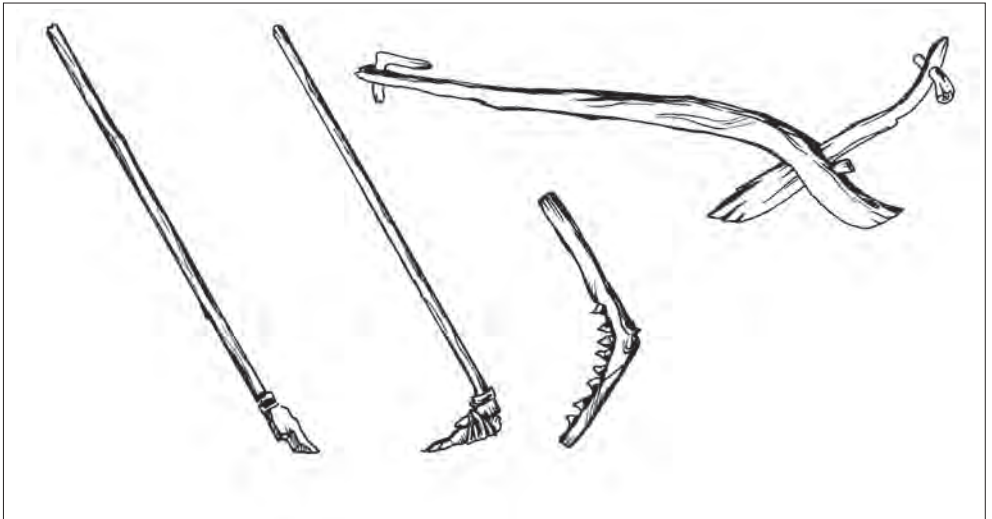

---

5. Írd a rajzok alá a termelőszerszámok nevét!

6. Írd le, miből és hogyan készült a kapa!

---

7. Írj példát arra, hogy az élelemtermelő embernek többféle és más eszközökre, szerszámokra van szüksége, mint a csak vadászó-halászó őséneknél!

---

8. Miért jelent biztosabb megélhetést a gabonatermesztés, mint a gyűjtögetés?

---

9. Miért jelent biztosabb megélhetést az állattenyésztés, mint a vadászat?

---

10. Válaszolj a kérdésekre!

Mi a különbség az agyagedény és a cserépedény között? _____

Miért jobb a cserépedény? _____

Miért kell még mázzal is bevonni? _____

---

11. Milyen anyagokból készített ruhát magának az őskori ember?

---

12. Fonalból készül a szövet. De miből készül a fonál?

---

13. Olvasd el a következő régészeti beszámolót, majd válaszolj a kérdésekre!

„A hegyoldal forrás feletti teraszain a régészek egyre több olyan faragott kődarabot találtak, melyeknek lapos, finomra csiszolt oldalain a már jól ismert bronztárgyak bevéssett körvonalait fedezték fel. Öntőminták voltak ezek, az iparszerű sorozatgyártás helyi bizonyítékai. Aztán szép sorjában előkerültek az olvasztás és ötvözés egyéb kellékei is, agyag fújtatócsövek, nyersanyagformák, az olvasztás után visszamaradt bronzsalak, s végül a perdöntő színhely is, kőből és agyagból épített kemencék omladéka.” (Szent Vid-hegy, Velem, Vas megye)

a) Miért vésték kőbe a bronztárgyak alakját? _____
_____

b) Mire használták a fújtatókat? _____
_____

c) A fújtatóból vajon miért csak a csöveket találták meg a régészek? _____
_____

d) Miért a kemence a legfontosabb bizonyítéka a bronzművességnek? _____
_____

e) Mi a salak? _____

14. Mi a különbség a réz és a bronz között?

_____
_____
_____

 15. Sok ezer évvel ezelőtt a mai Franciaország területén egy kézműves elrejtette a szerszámait. Talán rablók támadták meg a falut? Szerencsére nem a rablók, ha nem mai régészek találták meg az eszközöket. Olvasd el az *Új képes történelem* sorozat *Ősi kultúrák, születő államok* című kötetének 32. oldalát!

a) Mivel foglalkozott a kézműves? _____
_____
_____

b) Melyek voltak a legfontosabb szerszámai? _____
_____

c) Ki volt az a király, aki 300 bronzművest foglalkoztatott? _____

4. Az első földművelő közösségek

1. Milyen természeti adottságok szükségesek a gabonatermesztéshez?

---

2. Sorold fel, milyen gabonaféléket ismersz!

---

3. Olvasd el *A kapa teremtése* című ókori vers részletét!

„Az Úr tökéletes dolgot csinált.
Midőn a nap felragyogott, csinált egy kapát,
Megszabta a teendőket, a kapálás rendjét,
Karjával a kapa, a kosár felé nyúlt.”

a) Mivel érzékelteti az ismeretlen szerző a kapa fontosságát?

---

b) A kapa önmagában nem sokat ér, csak úgy, ha az Úr másra is figyel. Mire?

---

c) A vers melyik részlete mutatja, hogy csak szervezeten lehet termelőmunkát végezni?

---

4. Írj legalább két különbséget az ősi falvak és városok között!

---

5. Válaszolj a kérdésekre! Elsősorban milyen anyagokból építették házaikat az első falvak lakói

– erdős területen? _____

– sziklás hegyoldalon? _____

– sík vidékeken? _____

6. Számozással állítsd időrendi sorrendbe:

- Az első városok felépítése
- Az ember felegyenesedése
- Csiszolt kőeszközök készítése
- Pattintott kőeszközök készítése

7. Válaszolj a kérdésekre! Mire való

- a csatorna? _____
- a gát? _____

8. Írj egy mondatot az alábbi kifejezések felhasználásával: fölösleg, csere, vezetők!

---

9. Milyen kapcsolat van az öntözéses földművelés elterjedése és a fölösleg megjelenése között?

---

10. Milyen kapcsolat van a fölösleg, a csere és a kereskedelem megjelenése között?

---

11. Keresd meg a történelmi atlaszban Jerikó városát! Melyik mai országban található?

---

 12. Olvasd el az *Új képes történelem* sorozat *Ősi kultúrák, születő államok* című kötetében *A természet meghódítása* című fejezetet! Milyen kapcsolatban áll a falvak alapítása az állattenyésztéssel és a földműveléssel?

---

5. A történelem forrásai

1. Csoportosítsd! Melyik történelmi forrás hová illik?

cserépedény, pénz, újság, várrom, sírkő, önéletrajz, szobor, kard, hajóroncs, kőbe vésett törvények, fénykép, emberi csontok, hivatalos levél, falevél

Tárgyi	
Írásos	
Mindkettő	
Egyik sem	

2. Melyik – a gyerekeknek különösen kedves – népszokást magyarázza ez a középkori történet:

„Élt egy szegény ember a feleségével. Három lányuk volt. Olyan szegények voltak, hogy a lányok hozomány híján nem tudtak férjhez menni. Meghallotta ezt Miklós püspök, éjjel elsétált az ablakuk alatt, és annyi pénzt dobott a szobájukba, amiből tisztességgel férjhez mehettek.”

A válasz a pap nevének más formája: _____

3. Sokszor afrikai bennszülöttek életét tanulmányozzák az őskorral foglalkozó történészek. Vajon miért?

---

4. Milyen tárgyi és írásos emlékeket őriz családod rólad, szüleidről, nagyszüleidről vagy a még régebbi időkről?

tárgyi emlékek: _____

írásos emlékek: _____

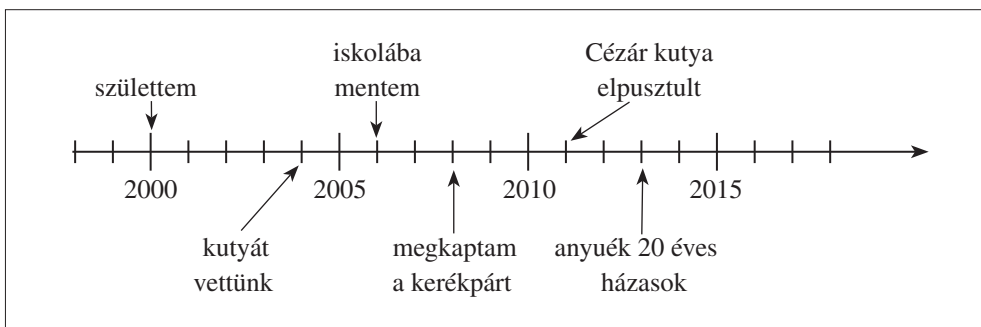

Ha szüleid megengedik, hozz be egy-két érdekes tárgyat vagy írást történelemórára!

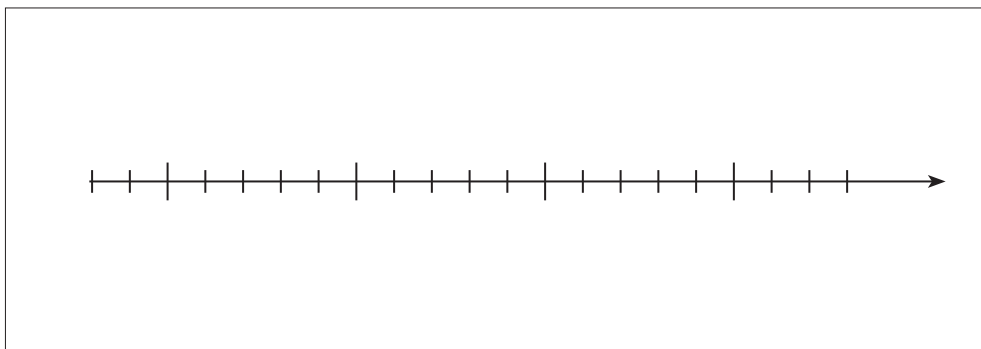
5. Végezz családtörténeti kutatást!

- a) Válassz kutatási témát! Például: milyen házban, lakásban éltek nagyszüleim; mivel foglalkozott nagyapám felnőttkorában; érdekes szokás, hobbi, foglalkozás családom múltjában.
- b) Kérdezd a témáról az „adatközlő személyeket” (szülők, nagyszülők)! Kérj tőlük dokumentumokat a választott témáról! (Levelek, levelezőlapok, fényképek, bizonyítványok, igazolványok stb.)
- c) Írj pár mondatos fogalmazást (vagyis történelmi tanulmányt) a források, tehát az a) és b) pont alapján! A tanulmány végén nevezd meg forrásaidat!

6. Készíts időszalagot a saját eddigi életedről! Például így:

Ide:

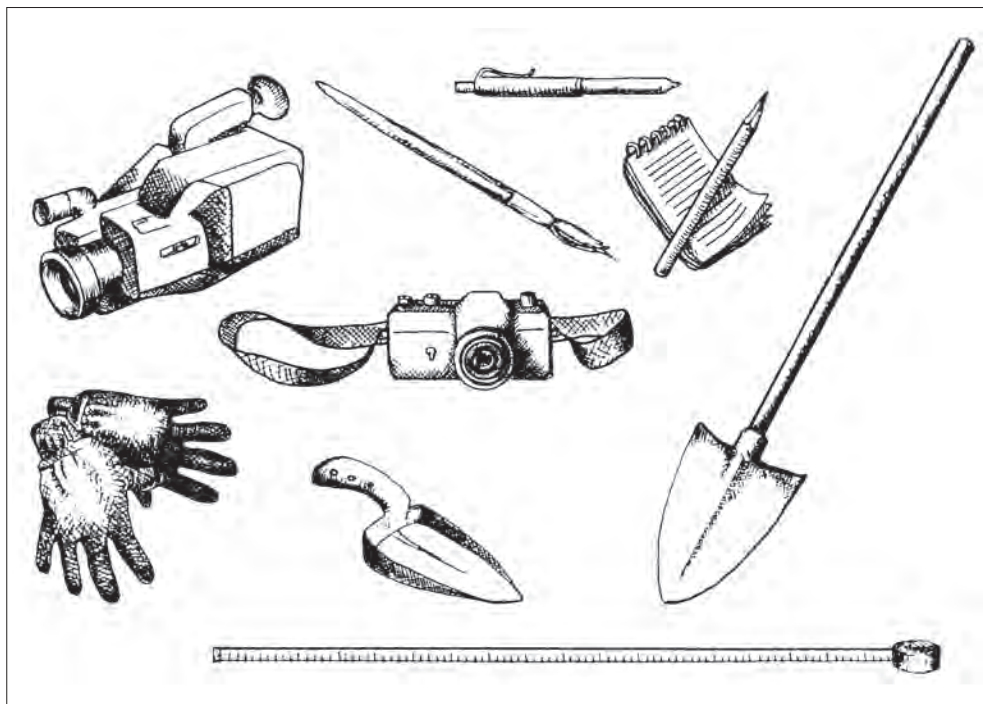
7. Ha egy történész 500 év múlva a mi korunkat fogja kutatni, vajon milyen forrásokat fog leginkább használni?

írásos: _____

tárgyi: _____

egyéb: _____

8. Ezek a régészek által leggyakrabban használt eszközök. Mondd el, mit mire használnak!

9. Egy régészeti lelőhelyen ásatva a következő sorrendben kerültek elő szerszámok, eszközök: először *vasból*, majd *bronzból* készült szerszámok, legalul pedig *kő- és csonteszközök*. Vajon mi a leletek keletkezésének sorrendje?

legrégebb: _____

régi: _____

legkevésbé régi: _____

10. Mit gondolsz, ki a tulajdonosa a földből előkerülő, sokszor nagyon értékes régészeti leleteknek? Olvasd el az igaz történetet, majd válaszolj!

„A Baja és Szeged között fekvő Kelebián gazdag sírt talált egy homokhordó brigád. Az előkerült arany fülbevalón és a féldrágakő gyöngyökön testvériesen megosztottak. Rendőrségi ügy lett belőle, melynek befejezéséként a megyei múzeum régészei begyűjtötték az aranyakat.”

Ki a leletek tulajdonosa? Húzd alá a helyes választ!

az, aki megtalálja – a megyei múzeum régészei – az állam

11. Honnan tudja – ha tudja – a régész, hogy hol kell ásásokat végezni?

A régész néha repülőre száll vagy búváruhát vesz fel. Indokold meg néhány mondatban az egyiket!

@ **12.** Olvasd el a www.ntk.hu/tortenelem/olvasmanyok oldalon az *Egy elsüllyedt hajó* című olvasmányt! Miért nehéz felfedezni egy tenger mélyén rejlő hajóroncsot?

---

 13. A *Képes történelem* sorozat „*Emlékezzünk régiokról...*” című kötetében érdekes dolgokat olvashatsz a régészetről! (A könyvet a híres régész, László Gyula írta.) A 10. oldal felső fényképe alapján írd olyan régészeti szerszámokat, amelyek nem szerepeltek az első feladat rajzán!

---

6. Az időszámítás

1. Miért volt szükség az első államokban az idő mérésére?

---

2. Játsszunk a számokkal: leg-, leg-, leg...

1783: a legelső léggömb.

1903: a legelső motoros repülő felszállása.

1657: a legelső ingaóra.

1936: a legelső tv-közvetítés Angliában. (Az országban ekkor összesen 100 tv-készülék volt!)

1825: a legelső vasút.

1990: elkészül a legnagyobb palacsinta Hollandiában (10 méter átmérőjű!).

1962: a leghosszabb futballmérkőzés Brazíliában. (A megszakítások miatt 3 és fél óráig tartott!)

1868: a legelső kerékpárverseny.

Hányadik században volt

a legnagyobb palacsinta: _____ az első ingaóra: _____

az első léggömb: _____ az első vasút: _____

Hány évvel ezelőtt volt

az első tv-közvetítés: _____ az első kerékpárverseny: _____

az első motoros repülő: _____ a leghosszabb futballmérkőzés: _____

Hány év telt el

az első ingaóra elkészítése és a legnagyobb palacsinta megsütése között? _____

az első kerékpárverseny és a leghosszabb futballmérkőzés között? _____

3. A világ legrégebbi városa valószínűleg *Jerikó*. A tudósok szerint Kr. e. 7800-ban már körülbelül háromezer lakosa volt.

a) Hány évvel ezelőtt volt Jerikónak 3000 lakosa? _____

b) Ez hányadik század? _____

c) Ha Jerikó városfalait 250 évvel a fenti évszám előtt kezdték el építeni, akkor körülbelül mikor kezdődött ez az építkezés? _____